

καθόλου διανόηση, παρά τὸν ἐπιλογισμό, αὐτὸς ποὺ ἀνακαλύπτει τὴν οὐσία καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου ὅπως πράγματι γίνεται ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὴν ἔντονη αὐτῆ πνευματικῆ ἱκανότητα τοῦ φιλοσόφου. Ἡ λογικὴ λειτουργία εἶναι τέλεια ἐπιλογιστικὴ γιατί δὲν ἐργάζεται μὲ ἐντυπώσεις ἀλλὰ μὲ σκέψεις ὅπως ἰδίως ἐκδηλώνεται στὴ φυσικὴ - μαθηματικὴ σκέψη μὲ τὴν ὁποία πετύχαμε τίς σπουδαιότερες ἀναλύσεις γιατί ἔχουν θεμελιωθῆ στὴν ἐπιλογιστικὴ ἀνασκόπηση τῶν ἐντυπώσεων.

Ἡ φυσικομαθηματικὴ καὶ οὐχὶ ἡ ἀπλῆ μαθηματικὴ, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοιάζει ὅλη ἡ ἐπιστημονικὴ διαδικασία, ἀδιάφορα ἂν χρησιμοποιηθῆ τὰ μαθηματικὰ ἢ ὄχι, σὰν καθαρὴ ἐπιλογιστικὴ λειτουργία μᾶς ὁδηγεῖ καὶ θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὴν πλήρη ἀποκάλυψη τοῦ κόσμου, γιατί μόνον στὸ πεδίο αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης μπορούμε νὰ ἐργασθοῦμε χωρὶς νὰ βλέπουμε τίποτε καὶ νὰ συμπεραίνουμε ἐν τούτοις μὲ ἀκρίβεια γιὰ τίς ὑπάρχουσες σχέσεις. Ἡ ὕπαρξη τοῦ κόσμου θὰ δικαιωθῆ στὴ λύση μαθηματικῶν ἐξισώσεων μὲ τίς ὁποῖες θὰ μπορέσωμε νὰ ἀποδείξωμε ἔαν ὁ κόσμος ὑπάρχῃ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τὸ ὑποκείμενον καὶ τί εἶδους κόσμος εἶναι αὐτὸς καὶ γιατί ἔχει δημιουργηθῆ.

Οἱ φιλόσοφοι γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ θὰ εἶναι πάντα ἀρχάριοι. Θὰ δοκιμάζουν σ' ὄλους τοὺς αἰῶνες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ βροῦν τὴ λύση τῶν αἰνιγμάτων αὐτῶν καὶ θὰ μοιάζουν μὲ τοὺς ὑποψήφιους ἐκείνους ποὺ πῆγαιναν νὰ δοκιμάσουν στὴ ρίψη τοῦ βέλους γιὰ τὴ κατάκτηση τῆς ὁμορφῆς βασιλοπούλας. Ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι ἐπιστήμη ποὺ ἀσχολεῖται μὲ λεπτομέρειες ποὺ ἡ γνώση τους καὶ ἡ συσσώρευσή τους θὰ μᾶς δώσουν ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα· ἀποτελεῖ κόμβον, γόρδιον δεσμόν, ποὺ ἡ λύση του θὰ σημάνη τὸ τέλος τῆς προσπάθειας καὶ θὰ πραγματοποιηθῆ μέσα σὲ μιὰ δράση, σ' ἓνα γεγονός, ποὺ δὲν ξέρομε πότε καὶ πῶς θὰ συλληφθῆ καὶ θὰ ἀχθῆ εἰς πέρας.

FREDERIC NIETZSCHE

Οἱ ἰδέες ἐξ ἄλλου τοῦ Νίτσε ἀπηχοῦν τὴ θέση ἐνὸς ἀντίκοσμου ποὺ νομίζει καγεῖς ὅτι ὑπαγορεύονται ἀπ' εὐθείας στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ σύμπαν. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Νίτσε ὁ φυσικὸς ἀνταγωνισ-

σμός είχε κάποια υπόληψη ενώ τώρα τα πράγματα έχουν χειροτε-
ρεύσει τόσο που θα εξαμναν τον Νίτσε περισσότερο όξύ. Το πνεύ-
μα μιλεί έδω για λογαριασμό και τών δύο ένστικτων τών κακών
και τών καλών. Στις στιγμές αυτές κλονίζεται ή πίστη του ανθρώ-
που προς το πνεύμα γιατί ή νέα θρησκεία είναι αντίθετη προς
τήν παλιά και ό θεωρητικός λόγος καταδικάζει τον έαυτό του που
ίσχυσε και κατηύθυγε την ανθρωπότητα επί χιλιετηρίδες. Ό νέος
λόγος δέν είναι άπλά τó ένστικτο τών πρωτοτόνων που τον όδη-
γει στον τυφλό ανταγωνισμό, είναι ή έλλογη φωνή που άρνεϊται
τον έαυτό της και όδηγει τον άνθρωπο στο δρόμο τών θυσιών,
στην κατάργηση όλων αυτών που του χάρισαν την εύτυχία και
στην άποδοχή τρόπου ζωής που θα του στερήσουν την εύκολη χαρά
που κατέκτησε με το πνεύμα και θα τον εκθέσουν σε κινδύνους τους
όποιους, μόλις πρό όλίγων χιλιετηρίδων, ή προγενέστερη δράση
του πνεύματος, είχαν άπομακρύνει και μειώσει εις τó έλάχιστον.
Η πορεία τών σκέψεων αυτών του ανθρώπου έπαληθεύει τή διαλε-
κτική θέση που εξασφαλίζει τή διατήρηση του κόσμου κινούμενου
μεταξύ ζωής και θανάτου και άδιαφορούσα, όπως είναι φυσικό,
για τις δημιουργούμενες καταστάσεις που προκαλούν άλλοτε την
εύτυχία και άλλοτε τή δυστυχία στο ανθρώπινο γένος.

Στή καινούργια θρησκεία του Νίτσε ό μεγάλος νόμος της άλλη-
λουχίας που διέπει τó αιώνιο γίγνεσθαι και ή ένωση με τó θεϊον
δίδει την εύτυχία που είναι γήϊνη και ύπεργήϊνη σύνδεση του σώ-
ματος και της ψυχής. Η θέληση είναι ή αίτια της ύπαρξής μας και
ό Ζαρατούστρας διατάσσει έπιστροφή στο ύπερθεϊον άπ' όπου μ'
αντιστροφή γενιέται ό κόσμος.

Ό άνθρωπος προετοιμάζεται με μιá μείωση της ψυχής που
ύστερα άνοίγει σε μιá νέα πνευματικότητα, που εκπροσωπείται
άπό τή πίστη στον ήλιο τó φωτεινό άστέρι της καθαρότητας, της
εύγένειας και της δύναμης να συνομιλή με τó θεϊο.

Οί χίλιοι και ένας σκοποι πρέπει να εκλείψουν μπρος στην
άκτινοβολία του μοναδικού σκοπού που μόνος είναι άρκετά ψηλός
για να δώσει μιá έννοια στη γή και στο λόγο να ύπάρχη ανθρω-
πινη ζωή. Ό πόλεμος, ή άγάπη και ό γάμος θα γίνουν ιερά. Η
άγάπη άξια του όνόματός της θα φωτίση τους δρόμους, ό έλεύ-
θερος και μιá καινούρια εύγένεια της ψυχής θα συνοδευθή με
μιá καινούρια άρετή που θα καταστή πλούσια με μιá άφθογη ά-

γάπη τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ ξεχειλίζουσα τὴν ἀρετὴ πού δίδει. Ἡ ὁρμὴ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ὄριμη ἐποπτεία καὶ τὴν ἡρεμὴ σοφία πού ἔρχεται νὰ συγκρουσθῇ μὲ μιὰ σκέψη βαθειὰ ἐπαναστατικὴ μὲ τὸν ἐκ παραδόσεως θεόν, τοὺς σοφοὺς, τοὺς ποιητάς, τὸν πλοῦτο, τὴ δύναμη πού εἶναι ἐχθροὶ τῆς προόδου. Ἀγαπύσσονται ἀνώτεροι τρόποι γνῶσης, ἡ δὲ ἔξοχη σοφία του πού εἶναι διείσδυση ἐνορατικὴ δὲν πετυχαίνεται χωρὶς θερμὴ ἀγάπη, τὸ διονουσιακὸ πνεῦμα, τὴ θέληση τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὴν ἀφιέρωση στὸ ὁλοκαύτωμα.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε καὶ ἡ θρησκευτικὴ θέση, ἀντίθετες στὶς κύριες κατευθύνσεις, συναντιῶνται σ' ἓνα σημεῖο πού ἔλλογα ἐπιβάλλει τὴ θυσία ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ἀπατηλῶν ἐνεργειῶν πού παρέχουν φαινομενικὲς ἀπολαύσεις καὶ ἀντ' αὐτοῦ καλλιεργεῖ τὴ σφυρηλάτιση θελήσεων πού θὰ τοὺς ἀνταμείψῃ μὲ ὑπεράνθρωπες ἱκανοποιήσεις. Οἱ ὑπεράνθρωπες ἱκανοποιήσεις εἶναι ἐκεῖνες πού συνώδευσαν τὸν ἄνθρωπο στὶς περασμένες ἐποχὲς πού τὸ πνεῦμα δὲν εἶχε ἀκόμη διαλύσει τὸ μηχανισμό τοῦ ἀνταγωνισμοῦ πού εἶναι συνηφασμένος ὅπως κάθε λειτουργία πού ὑπηρετεῖ κοσμικὲς λειτουργίες μὲ βαθιεὲς εὐχαριστήσεις σὰν ἐκεῖνες πού ὠθοῦν μέχρι θανάτου τὴν ἔνωση τῶν φύλων γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Οἱ ἰδέες τοῦ Νίτσε δὲν ἔγιναν ἀσπαστές, ἡ δὲ δράση τοῦ πνεύματος ἐδῶ παρουσιάζεται σὰν ἀντικειμενικὴ μὲ τὴν πρόθεση νὰ ἀντιστρέψῃ τὴν πορεία, διαισθανόμενο τὸ ἀδιέξοδο στὸ ὁποῖο ὀδηγεῖ ἡ προηγούμενη πορεία. Τὸ πνεῦμα προσπαθεῖ νὰ ἀναστηλώσῃ μερικὲς ἀξίες πού θὰ ἦσαν χρήσιμες χωρὶς νὰ βλάπτεται ἡ γενικώτερη θέση τῆς διατήρησης τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Νίτσε δὲν διδάσκει τὴν ἐπάνοδο στὴ κατάσταση τοῦ ζώου. Προσπαθεῖ νὰ διαπαιδαγωγῆσῃ, ὅπως καὶ ὁ Spinoza τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ φοβᾶται νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὸν θάνατο καὶ τὶς ἀνάλογες συνθήκες πού ὀδηγοῦν πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν ἔλλογη ἐκτίμηση τῆς θέσης του πού τότε ὁλοκληρώνεται ὅταν δὲν ἀποφεύγει νὰ ἀντιμετωπίζῃ καὶ τὶς δύσκολες περιστάσεις γιὰτις αὐτὲς ἔχουσι κάποια σκοπιμότητα στὴ κοσμικὴ λειτουργία ὅπως ἀκριβῶς οἱ σπόροι τῶν φυτῶν δὲν φυτρώνουσι ἢ δὲν παράγουσι καρποὺς ἐὰν δὲν ὑποστοῦν τὴ δοκιμασία τῶν ταπεινῶν ἢ τῶν ὑψηλῶν θερμοκρασιῶν. Ἡ ἀντιμετώπιση αὐτῶν τῶν καταστάσεων γι-

νεται από ήρωες στην ανθρώπινη κοινωνία και σκοπός του Νίτσε είναι να φτιάξει όλους τους ανθρώπους ήρωες.

Στη θρησκεία έχουμε ένα είδος ήρώων, μαρτύρων, που θυσιάζονται στον αγώνα τους για την επικράτηση των ιδεωδών της θρησκείας. Ο Νίτσε δεν δέχεται αυτό το είδος του ήρωϊσμού, γιατί το θεωρεί σαν δλοκλήρωση του προηγούμενου πνεύματος που το θεωρεί καταδικασμένο από τα αποτελέσματα που έφερε.

Έκτος των δύο δημιουργείται τρίτη κατάσταση που ζητεί να σώσει τον άνθρωπο: είναι η θυσία της ατομικότητας, της ελευθερίας για την εξασφάλιση της ήρεμίας, ή πλήρης άρνηση του νόμου της ύπαρξεως. Ο υπεράνθρωπος του Νίτσε επιδιώκει αντίθετα την έλλογη επικράτηση των ένστικτων αυτών που ενώ δεν τον φέρουν στη στάθμη του ζώου τον διατηρούν σ' ένα κύκλο που δεν διαφέρει απ' αυτόν και που διαγράφεται στη διαλεκτική του σύμπαντος.

Η δεύτερη θέση που έχει τεθεί από το θρησκευτικό πνεύμα παραιτείται από τον αγώνα περί ύπαρξεως διατηρώντας την ελευθερία του, ενώ στη τρίτη παραιτείται από την ελευθερία του για να διατηρήσει τη κατάσταση που του έδημιούργησε μέχρι τώρα το πνεύμα. Οι δύο τελευταίες που δεν απέχουν μεταξύ τους ιδεολογικά επικρατούν σήμερα σαν τάσεις της ανθρώπινης πορείας.

Προοπτική ιδεών

Η διδασκαλία του Νίτσε και της θρησκείας περιέχουν ένα σπέρμα που θα ήταν δυνατό να καλλιεργηθεί και να μας δώσει ένα καινούργιο δένδρο που θα μας τροφοδοτούσε με καινούργιες αρχές για τον καθορισμό της συμπεριφοράς μας. Είναι η υπεργνώση ή η υπεργνώση που θα μας διδάξει την αληθινή αξία των φυσικών πραγμάτων και της έννοιας της ζωής του ανθρώπου για να μπορέσει να απαλλαγεί ο άνθρωπος από επιδιώξεις που τον ευχαριστούν, αλλά βλάπτουν γενικότερα τη ζωή γιατί δεν στηρίζονται σε προοπτικές. Η έλλειψη προοπτικών είναι χαρακτηριστικό των καθυστερημένων πνευματικώς καταστάσεων και η σύγχρονη εποχή μας έχει δώσει πολλά διδάγματα αυτού του είδους της ανθρώπινης νοοτροπίας: οφείλεται δε αυτή στο ότι το πνεύμα

καλλιεργήθηκε πάνω σ' επιδιώξεις καθαρά εφήμερης ικανοποίησης ανάλογα όπως έγινε με τη δράση των ενστίκτων των ζώων, ενώ το πνεύμα δόθηκε στον άνθρωπο για να αντιμετωπίσει τις απώτερες συνέπειες.

Παράλληλα πρέπει να καλλιεργηθεί και η βούληση μιμούμενοι τη τρομερή βούληση που βασιλεύει σ' όλο το κόσμο που οδηγεί με ακρίβεια και σταθερότητα το σύμπαν προς τους σκοπούς που το υπηρετούν.

Όταν το πνεύμα με τη καλλιέργεια συνειθίσει να κυττάει μακριά στον δρίζοντα του κόσμου τότε θα δυνηθεί ο άνθρωπος να εκτιμήσει καλλίτερα την αξία των σημερινών ενεργειών που δεν διαφέρουν ολότελα από τα ήθη των αγρίων εκτός από τη μογιά που έχει θέσει επίπλαστα ή νεώτερη πνευματική θέση και θα χαρή τη ζωή σ' επίπεδο αξιών ανώτερων και αντίθετων προς τις σημερινές, που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν με τις τάσεις του συγχρόνου πολιτισμού, ο οποίος έχει ακρωτηριάσει τις παραπάνω ιδέες και από τον όποιον έχει εκδιωχθεί παντελώς το πνεύμα του αγώνα, της θυσίας και του καθήκοντος σε τέτοιο μάλιστα βαθμό, ώστε να δίδεται ή εντύπωση ότι στη θέση των ιδεωδών έχει εγκατασταθεί ή πίστη σε κάποια είμαρμένη στην οποία πρέπει αδιαμαρτύρητα να υποκύπτουμε και να την αποδεχόμαστε αρκεί να πολλαπλασιαζόμαστε και να καλοπερνάμε.

Πριν κλείσω την παράγραφο αυτή πρέπει να προσθέσω μια παρατήρηση για την παλιά θρησκεία και για τη θρησκεία που προβάλλεται από τον Νίτσε. Και οι δυο απαιτούν τη καταβολή κάποιας θυσίας και προσπάθειας. Ο σύγχρονος άνθρωπος τις αποφεύγει και τις δυο ακολουθώντας ένα ιδιαίτερο δρόμο που δεν έχει εμπόδια. Απέφευγε να μιμηθεί τον Ήρακλη της Μυθολογίας που βάδισε τον δρόμο της αρετής. Από το πνεύμα και τις μηχανές δεν πήρε παρά τις χειρότερες θέσεις της διδασκαλίας τους, από τις οποίες, όπως είναι φυσικό, δεν μπορεί να φτιάξει τίποτε που να αντέχει στον χρόνο, αληθινό που να συμφωνήσει με τους σκοπούς του σύμπαντος.

Χωρίς να επιδιώκω να διατυπώσω εδώ κανένα σύστημα αρχών, θα φέρω με σαν παράδειγμα μιας τέτοιας θέσης, την πειθαρχία του περιορισμού των γεννήσεων που δεν θα έβλαπτε τη γενικότερη κοσμική λειτουργία γιατί θ' αντισταθμιζόταν με την

αύξηση τῆς διατήρησης τῶν ἀτόμων χάρις στὸν περιορισμὸ τῶν ἀπωλειῶν ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος.

Στὸ θέμα τῆς περιττῆς ὑπεραύξησης τοῦ πληθυσμοῦ θὰ μπορούσαμε νὰ διατυπώσωμε τὴν ἄποψη ὅτι πρέπει βιολογικὰ νὰ ἀναμένεται κάποια ἐπίδραση κοσμικῆς μορφῆς, κατὰ τρόπο ποὺ θὰ προκαλεῖται ἡ αὐξηση τῆς στειρότητας καὶ τῆς ἀνικανότητος, οἱ ὁποῖες θὰ προκαλέσουν μείωση τῆς ἀναπαραγωγικῆς δράσης πρὸς ἐξισορρόπηση τῆς ἀντίθετης μέχρι τώρα τάσης ποὺ προκάλεσε τὴν ἀλματική αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Ἡδη ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια συσχετίζεται καὶ μὲ τὴν ἐνσυνείδητη μείωση τῶν γεννήσεων ποὺ ἀποτελεῖ φαινομενικὰ ἀντίθετη δράση πρὸς τὶς προσπάθειες γιὰ τὴ προστασία τῆς ζωῆς μὲ τοὺς σύγχρονους ἐπιστημονικοὺς τρόπους. Στὴν πραγματικότητα ὁμως ἡ μιά συμπληρῶνει τὴν ἄλλη.

Ἡ σκέψη μας γιὰ τὴ μείωση τῶν γεννήσεων θὰ ἦταν ἐν τούτοις ἀτελής ἐὰν δὲν συμπληρωνόταν μὲ τὴ γνώση ὅτι καὶ ἡ ἰσορροπία τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος εἶναι ἀπαραίτητη σὲ κάθε ὄργανισμὸ καὶ ὅτι τὸ ἐνστικτο τῆς ἐπίδειξης καὶ τῆς ματαιοδοξίας εἶναι πρωτόγονο καὶ ἀναχρονιστικὸ καὶ ἀντικοινωνικὸ ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ περιφρονῆται κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Διογένους. Τότε ἡ οἰκονομία τῆς ἐνέργειας ποὺ θὰ προήρχετο ἀπὸ τὸν περιορισμὸ τῶν γεννήσεων δὲ θὰ ἐσπαταλᾶτο σὲ ἄλλα πεδία ποὺ ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ κατώτερο ἐνστικτο, ἀλλὰ θὰ συνέβαλε νὰ διαμορφωθῇ μιὰ κατάσταση ποὺ θὰ βοηθοῦσε τὴ λειτουργία τῶν καλῶν ἐνστίκτων ποὺ ἀποτρέπουν τὴ φθορὰ τῶν ἀνθρώπων μὲ τοὺς πολέμους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνταγωνισμοὺς. Τοῦτο θὰ εἶχε σὰν συνέπεια ὅτι ἡ διατήρηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου δὲν θὰ ἔβλαπτε στὴ δημιουργία τῶν ἰσορροπιῶν, ὅπως συμβαίνει στὴ σημερινὴ πορεία μὲ τὴ παραστρατημένη κατεύθυνση τοῦ πνεύματος.

Ἡ ὑπερνόηση καὶ ὑπεργνώση ἐγκαθιστώντας ἕνα τέτοιο σύστημα σχέσεων καὶ συμπεριφορῶν θὰ ἀπήλλασσε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ σημερινὴ θέση ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα μῆγμα κατώτερης ποιότητος ἐνστίκτων ποὺ σὰν ζιζάνια κατέκλυσαν τὸν ἀγρὸ, ποὺ τὸν καθάρισαμε μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος μὲ τὴ μείωση τοῦ ἀγῶνος περὶ ὑπάρξεως ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν καλλιεργήσωμε μὲ βελτιωμένους σπόρους γιὰ νὰ ὀλοκληρωθῇ ἡ ἐνάρετη δράση τοῦ πνεύ-

μάτος πού δέν ἀντιτίθεται μόνο στη γωθρή διαβίωση και στη κα-
τάργηση τοῦ ἀγώνα περι ὑπάρξεως, ἀλλ' ἀποκαθιστᾶ ἐπὶ πλέον
ἐναν ἔλλογον συνδυασμόν προσπαθειῶν και θυσιῶν πού εἶναι ἀπα-
ραίτητες γιά τή διαλεκτική κίνηση και τήν ἀποκατάσταση ἰσορ-
ροπιῶν.

Ἔτσι τὸ πνεῦμα θὰ προσέφερε μιὰ βαθύτερη ὑπηρεσία στο
σύμπαν ἐνῶ τώρα δέν προσφέρει τίποτε περισσότερο ἀπὸ τήν ἀνα-
κούφιση τοῦ ἀνθρώπου μέ τή κατάργηση τοῦ πρωτόγονου ἀγώνα
περι ὑπάρξεως, ἀφήνοντας γὰ ξεφυτρώσουν στη θέση του γέα
ἦθη, ἐξ ἴσου ὀδυνηρά γιά τὸν ἄνθρωπο, πού ἐνῶ δέν καταστρέ-
φουν τή ζωή, τὸν ἐξουθενῶνουν και τοῦ ἀφαιροῦν ὄλα τὰ χαρα-
κτηριστικά ἐκεῖνα πού δίδουν στον ἄνθρωπο τήν ὑπερηφάνεια
μιᾶς ἀξίας και πού θὰ δικαιολογοῦσε καλλίτερα τή δημιουρ-
γία του.

Ἡ ὑπεργνώση θὰ ἀποτελέση σκοπὸ τῆς ζωῆς πού ἔρχεται.

Ἡ ἐκδήλωση ὄλων τῶν ἀληθειῶν μέχρι τῆς ἔσχατης συνέπειας.

Ἡ καλλιέργεια αὐτὴ θὰ διδάξη στον κάθε ἄνθρωπο χωριστὰ τὸ
εἶδος τῆς συμπεριφορᾶς πού θὰ συμπίπτει γὰ εἶναι τὸ ἴδιο σ' ὀ-
λους. Αὐτὴ μόνον θὰ δημιουργήση τις ὀρθότερες ἰσορροπίες στην
ἀνθρώπινη κοινωνία. Ὁ Πλάτων, ὁ Μᾶρκος Αὐρήλιος, διδάσκουν
ὅτι τις Πολιτεῖες πρέπει γὰ τις κυβερνοῦν οἱ ἄριστοι και οἱ σοφοί.
Τώρα θὰ λέγαμε ὅτι γιά γὰ κυβερνηθοῦν καλά οἱ Πολιτεῖες πρέ-
πει ὄλοι οἱ πολῖτες γὰ εἶναι πεπαιδευμένοι και ἄριστοι. Τὸ εἶδος
τῆς παιδείας θὰ διαφέρει ἀπὸ αὐτὸ πού ἐπικρατεῖ σήμερα. Ἡ με-
τάβαση ἀπὸ τὸν σημερινὸ τρόπο ζωῆς στον ἀνώτερο θὰ ἀπαιτήση
κάποιαν ἀπαλλαγὴ και ἀπελευθέρωση σὰν ἐκείνη πού εἶχε ἐπι-
τύχει ὁ Διογένης.

Θὰ ἐπιδιωχθῆ μιὰ καινούργια σύνδεση μέ τὸ φυσικὸ κόσμο πού
τὸν ἀπαρνήθηκε ὁ ἄνθρωπος ἐντρομος ἀπὸ τήν ἐπίδραση τῶν δεινῶν
του πού τοῦ δημιουργοῦσε ὁ ἄνθρωπος μιᾶς περιόδου τοῦ καταναγ-
κασμοῦ και τῆς ἀρπαγῆς. Ἡ καινούργια συνείδηση θὰ ἀφομοιώση
τὸν νόμο τῆς τιμωρίας και τῆς ἀμοιβῆς στον ἴδιο βαθμό.

Ἰδανικά πού βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τις σχέσεις πού ἀναλύσαμε
ἔχουν περιορισμένη ἀξία και δέν ἐξυπηρετοῦν τή ζωή. Πρέπει
γὰ ἀπαλλάξωμε τὸ στερέωμα τῶν ἰδεῶν μας ἀπὸ τὰ ἰδανικά αὐτὰ
πού κατευθυνόμενα πρὸς τήν ἴδια κατεύθυνση ὀδηγοῦν στην ἐξα-
φάνιση. Ἡ ἀποκατάσταση τῶν ἀντιθέτων στις ἀνθρώπινες σχέ-

σεις θὰ ἐγκαταστήση καθεστῶς μόνιμης καὶ ἀπρόσβλητης ὑγείας
γιατὶ θὰ ὑπαγορεύεται καὶ θὰ προκύπτῃ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ ἔρμη-
γεία τῶν κοσμικῶν σχέσεων καὶ ὄχι τοῦ περιορισμένου πνεύμα-
τος ποὺ ὅπως εἶπαμε ἐκπροσωπεῖ τὴν μιὰ πλευρὰ, τὴν ἀγαθὴ καὶ
τὴ φιλόφρονη τοῦ σύμπαντος. Τὸ κενὸ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν
ἀπροσδιόριστη στάση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν κακόφρονη πλευρὰ
πρέπει νὰ συμπληρωθῇ καὶ νὰ ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς μύθους
στοὺς ὁποίους κατέφυγε ἐκ τῶν ὑστέρων ἢ παλιὰ διανόηση γιὰ
νὰ τὴν ἐξισορροπήσῃ.

Ἡ στάση αὕτη δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σκιώδης καὶ παθητικὴ.
Θὰ ἀνυψωθῇ στὸ ἴδιο ἐπίπεδο ὅπως καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ καὶ μὲ
τὴν ἐνεργητικὴ ἀντιμετώπιση μιᾶς κάποιας ἀναλογίας τοῦ Μω-
σαϊκοῦ Νόμου, μπορεῖ νὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐλπίδα πραγματικῆς ἀ-
ποκατάστασης ἰσορροπίας, ἐνῶ τώρα ἔχει ἀφεθῇ μετέωρη μὲ τὸ
ζυγὸ κρεμάμενο πρὸς τὴ μιὰ πλευρὰ, ἐνῶ στὴν ἄλλη δὲν ὑπάρχει
παρὰ ἡ ἀναμονὴ ποὺ παρὰ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων δὲν κατόρ-
θωσε νὰ τὴν ἰσορροπήσῃ.

Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἄλλη γιὰ τὴν ὁποία
εἶπαμε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀνυπομονοῦν πολὺ καὶ ἀπογοητεύονται.
Ὁ Παῦλος θὰ ἐπαγελάμβανε μιὰ φορὰ ἀκόμη στὸ βράχο τῆς
Ἀκροπόλεως ὅτι «ἦλθον πληρῶσαι».

Ἡ πορεία τοῦ κόσμου δὲν εἶναι παρὰ ἓνα αἰώνιο «πληρῶ-
σαι», ἓνα διαρκὲς γίγνεσθαι. Ἡ τελειότης ποὺ ζητοῦμε καὶ ἀνα-
μένομε νὰ ἔλθῃ πρέπει νὰ πάρῃ μιὰ μορφή συμβαδίζουσα μὲ τὸ
μὴ τέλειο, σύγχρονη καὶ ἀλληλοεπηρεαζόμενη, ὥστε ἡ πλάστιγγα
νὰ ἰσορροπῇ σὲ κάθε στιγμὴ καὶ νὰ μὴ ἀναμένωμε ἓνα ἄχρονο
σημεῖο στὸ ὁποῖο ξαφνικὰ καὶ μὲ μιὰ διαδικασία θὰ ἀνέλθῃ ἡ
μιὰ πλευρὰ γιὰ νὰ ἰσορροπήσῃ τὴν ἄλλη. Ἡ ἰδέα αὕτη βρῖσκε-
ται ἔξω ἀπὸ τὴ λογικὴ τοῦ σύμπαντος ποὺ διδάσκει ὅτι τὸ γίγνε-
σθαι εἶναι ἀποτέλεσμα ἄμεσης καὶ στιγμιαίας ἐπίδρασης τῶν ἀν-
τιθέτων γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ἰσορροπίας.

Ἡ εἰκόνα ποὺ περιγράψαμε δὲν βρῖσκεται μακριὰ ἀπὸ κεί-
νην ποὺ βλέπομε στὸν καθημερινὸ βίον τοῦ κόσμου. Εἶναι ἀληθινὴ
ποὺ τὴ ζῆ τὸ σύμπαν σὲ κάθε στιγμὴ καὶ ὁ παραμερισμὸς τῆς
δὲν μᾶς ἔφερε, οὔτε πρόκειται νὰ μᾶς φέρῃ καμμιά καλλιτέρευση.
Ἄς ἔχομε τὸ θάρρος νὰ τὴ συμπληρώσωμε μὲ τὶς ἀληθινὲς προα-
πτικὲς τοῦ πνεύματος ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴ φανερὴ κοσμικὴ

δράση που θα μάς τήν διδάξη ὄχι ἡ ἀπλοϊκὴ γνώση που ἀπόκτησε ἡ ἀνθρώπινη κοινωνία στὰ πρῶτα βήματά της, ἀλλ' ἡ ὑπεργνώση που θα γίνῃ ἀπλῆ πού, παρὰ τὸ ὑπερθετικὸ της, εἶναι βέβαιον, ὅτι θα μάς ὁδηγήσῃ στὶς ἀπλές κοσμικὲς ἀλήθειες που κατὰ ἕνα μέρος τὶς προσπεράσαμε καὶ τὶς παρερμηνεύσαμε μέχρι τώρα, ὅπως καὶ σ' ἄλλα πεδία τῆς φυσικῆς γνώσης τὸ πνεῦμα στὴν ἀρχὴ παραπλανήθηκε γιὰ ν' ἀβρῆ ὁμῶς τελικὰ τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεία καὶ τὶς ὀρθές σχέσεις που διέπουν τὸ σύμπαν καὶ στὶς ὁποῖες πειθαρχοῦν ὅλοι χωρὶς ἐξαιρέση.



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ. Σελις 5

ΜΕΡΟΣ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ » 9

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Η ΣΠΟΥΔΗ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ » 15

Ὁ Κόσμος τῶν ἀτόμων. » 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ » 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΟΙ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ. » 36

Ο ΟΡΓΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ. » 41

ΤΟ ΑΞΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ » 49

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ » 55

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΤΗ-
ΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ » 61

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ. » 68

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ » 80

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΟΣΜΙΚΗ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ » 83

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΗΘΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΙΝΟ-
ΜΕΝΑ

Σελίς 99

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ » 114

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ » 127

Wilhelm Hegel » 146

ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑΣ . . . » 149

Frederic Nietzsche » 154

ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΙΔΕΩΝ » 157